

PRIJÁTEL.

Znanoszt razserjüvajôcse mészecsne novine.

Naprêplácse cêna:

Na strtnyek leto 90 kr.

Broj 1.

Naprêplácse pênež i novine szlisajôcse pizma szo na imê réditela v-Buda-Pest „országház“ poszlane.

1876.

Veszélo nôvo leto!

Nôvo leto pozdrávlem te?
Primte brátve kupico,
Kak sze sika po návadi,
Pijmo vszém na zdravico.
Bo'zna lêta velko breme'
Nepresztrano nász te'zi . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

Szilji cêna naj bo velka —
Tô vértom na veszeljé.
Nájdi szí fál krüh szíromák,
Vém za vszákoga raszté.
Ka sze odá naj má cêno,
Nê pri tom ka sze kûpi . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

Dobro cêno naj má teocsics —
Záto boj bogat meszár:
Nôvi mertük tak obrácsaj,
Ka drügomi nede kvár.
Lén, konopeo obülen pôv
Naj dá delo trlji, svélji . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

Dácsoterjás ne poznam te'! —
Vrsáj pênež mê' vszaki,
Ka csi grábis, raszípás
Naj sze pozna namali.
Odhájaj dalecs küga, szmrt,
Nescsemo váj poznati . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

Bojdi postüven vrácsitel,
Naj te' li nenücamo.
Kak vu broji tak vu môcsi
Naj sze povno'zi lüszto.
Naj szo zdecov sôle pune,
Ki szo jáko pascsilvi . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

'Zaloszt, nyefka ino szvajba
Naj nam 'zivot ne britki.
Trplivoszt, jedinoszt i tak
Mir naj bode na szvéti . . .
Szkrbliivoszt odtiraj márnoszt — —
Trostajmo sze bogsemi . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v tom nôvom leti.

Csi pa gláva puna miszel —
Ki bi steo zameriti?
Vcsászi — vcsászi — kak sze síka —
Csi sze veszeljé zglászi.
Záto vancar, grozje presar,
Z-vinom lagve na tocsi . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela
Vszákom' v-tom nôvom leti.

Naj szo vörne mláde 'zene,
Náj'te mô'ze devójke, —
Boter z-botrov na botrine
Naj noszita vrtanke.
Tori sze blá'zensztvo povszéd:
Szíromáki, bogáci . . .
Naj sze szpuni szrcá 'zela,
Vszákom' v-tom novom leti.

Escse e'n pun pehár! Nakój?
Cslovecsánsztvo, pravico!
Na kreposzt i prijátelnoszt —
Naj vszákomi sznaj'znoszt boi
Naj tak szija povszéd szunce,
Bojmo vszi zadovolni:
Tak sze szpuni szrcá 'zela
Csi 'zivémo v-radoszti.

a. i.

*Tri mészecze 'zitek je krôto krátke vrêmen.
Toliko je sztar „Prijátel.“*

V etom krátkom vrêmeni „Prijátel“ bivoszt szrojo za szlovene za neognyeno potrêbcsino pokázo. Vnôgim je volo pribüdo na stenyé; ki szo dotega máo komaj nekaj zacsüli vu domovini i na szvéti naprêprihájjôcse prigodbe, pril-ka sze nyim z-tém odprla od vszakojacskoga zgodjênya vecs i vecs zazrediti; pôleg toga nê pozábleno bilô szpoznávati vsze ono, ka sze na vcsenyé i na raszveszelnyé za nájbôgse szka'züvalo. Na kráci: „Prijátel“-a setücanye je bilô zadovoliti

stevce. Eto bode „**Prijátel**“-a cil vu prisesztnom vrêmeni tûdi.

Gde koli sze nekaj zgodi, od toga glász bode prineszo „**Prijátel**“. Pripovedárke i versusi vszâkom broji bodo. Kak do tega máo, tak potom tûdi vszâkom broji lêpi kêpi bodo, od velkoglâszmi mo'zôv i od vsze ka je na szpoznanye vrêdno.

'Zmêcsa zacsêtkâ pomali odrinyena bode. „**Prijátel**“ pašcslivi bo kak naj vecs nôvoga i lepoga razserjûvâvati.

Eto doprneszti „**Prijátel**“-i szamo tak mogocsno bode, csi kak naj vecs stevci okol nyaga sztôpijo.

Geto z-etim strtnyek leto priteklo, zvolte naprêplâcso ponôviti.

Nôva naprêplâcsa sze od prisesztnoga szûsec mészeca zacsne.

„**Prijátel**“ a cêna na strtnyek leto 90 kr.

„**Prijátel**“-a prvlêse broje escse mogôcse dobíti.

Orszâcsko szprâviscse.

Premînôcsem mészeci od szprâviscsa szo imenitni dugoványi szkoncsani ino v-prâvdo szklenyeni. V-prvom rédi sztojijo na 1876-to leto potrêbni sztroski. Poszlavcovahî'za szkoro tri tjedna vszâki dén dvakrát — v-nedelo edenkrát — szedsztvo dr'zálâ, ka sze ob sztroskov tanácsivanye kak najprvle dokoncsa. Eto szo jáko vrêcsa szedsztva bílâ. Gojdnô je szedsztvo od 9-toj vöri zacsnyeno i je trpelo zvecsera do 2-ma; vecserásnye szedsztvo je od 5-te do 8-me vöre vküpbilô. Pri etom tanácsivanyi je vnogo naprêprineseno, ár vszâka suma, ona stere z-dohodkov szhája i ona tûdi, stera sze na nekâj vödâ, zrédoma naprêprihája. Nisteri poszlavec pri ednom dugoványi 'zelé dohodke povno'ziti, drügi pa v-ednom ali v-drügom meszti, gde sze nyemi suma velika vidi — kaj pri vértüvati. Eto sze vnôgim gucsom zgodi. Ki prôti gucsijo, ete poszlavce preszvêtiti sze popascsi nisteri od miniszterov i zâdnyis sze szlavanyom prevr'ze. Pôleg szkázanya sztroskov v-1877-tom leti je csákano, ka notri pri-tecsé: 224 millionov 434 jezero 683 ranskih, vöplâcsati sze more 235 millionov, 302 jezero, 698 rainskih; vödâvanye tepa 10,868,015 rainskih vecs zadene. Eto potrêbsino zadovolcsiniti i ka v-prisesztnom leti orszâg naj gotove pêneze krédi má, zatoga zroka volo je dâcsa od dohodhov po právdi prezdignyena i zvôn toga orszâg na dug 80 millionov rainskih gorivzeme. To je od velikâsove hi'ze po tanácsinanyi tûdi dokoncsano i od kralâ potrdjeno, i z-tém je za právdo posztâvleno.

Nôva dâcsa od dohodkov tak bode racsunyena, kak je v-eti novín szlêdnyemi broji naprêdâno. V-tom tálí sze nikse ponácsisênye nê zgodilo.

Nôve dâcse i nôvoga dugâ povoljênye sze je szlavanyom poimêni zgodilo. Pri vszâkom szlavanyi ráv-nok od vecsesznoszta kraja sze je szeli 180 poszlavcov szlavanya odzdr'závalo i dokecs je szlavanye trpelo, szo v-preklét vujšli. Eto szo zâto tak vecsinoli, ár szo prôti nê vüpalí szlavati miniszteriumi i szvojemi lasz-

tivnomi sztrâni, pôleg szo pa tûdi nê vüpalí szlâvati zâto, da bi sze z-tém krôto zamerili onim, ki szo je za poszlavca zébrali i potáksem glibár je szramotlivo, delo be'zâti, eteksi lidjé sztoga potáksem haszek vle-cséjo. Táksi szo sze tûdi najšli, ki szo niti nê prisli na szprâviscse, nego szo domâ osztanoli i szamo vszâki mészec szo szí zrédom plâcso dâli priposzlati. Csi stoj nekaj opraviti na vszébe zeme i z-etoga sze szám rad szpozâbi, i zâto ka je du'znost szvojo nê doprneszo escse brezi szramote plâcso vlecsé — szôd szam na szébe táksi vöpovê.

Escse od ednoga jáko vâgatnoga dugoványi sze moremo szpomenôti, stero je tûdi zdaj od szprâviscsa v-prâvdo szklenyeno: tô je z-Vlaskim orszâgom na vámo i na trstvo gledôcs zvézano szprâvlanye. Nisteri právijo ka eto szprâvlenye za nász nede hasznovitno, geto potom vlasko szilje brezi váme knam pride i eti de cêno doli te'zilo, ár na vlaskom sze vnogo szilja pôva. Tê escse tô tûdi právijo, ka eto szprâvlanye za ausztriance bode hasznovitno. Drügi pa tak gucsijo, ka eto za nász tûdi hasznovitno bode. Po vrêmeni sze 'ze poká'ze, steri je gucsó pravico.

Pred szvétki szprâviscse rázno odislo. Szedsztva dr'zánye sze ete mészec 8-moga zacsne.

— **Z-morâvec i z-kristya** szo vucsitelje za szoldâke odz-váni. Etivi sôli zdaj prázno sztojita. Deca pa tak gori razté, kak kosavi grn. Stojê tomi zrok? Prâvda tak zapovê, ka v-szoldacski réd szlisajôcsi vucsitelje, ki szo za vucsitela zebrâni, vszâkom leti szamo ednôk, pod pocsinvrêmenom sze moro na szoldacsko szlû'zbo pozvati. I tê tri vucsitelje szo dönok prôti právdo mogli za szoldâke odidti. Eto nepravicsno dugoványe na szprâviscsi Fügh Károly z-köszecskoga kraja poszlavec naprêprineszo i pito vucsitelnoga i vojne dugovány mini-ztere, jeli szta tô zvéla, pa csi sesêta vecsiniti vsze, ka je potrêbno, ka ti vucsitelje kak najprvle domô püscseni bodo. Minisztera te odgovor dáta, gda szprâviscse pá vküppride. Hvála Fügh Károlyi, ka sze od toga dugoványi szpomino. Csi gder v-tom krâji za vucsitele velka potrêbsina, geto tákse te'zko nájti, ki nas szlovenszki jezik gucsijo.

— **Nôvi mertûki.** Po nôvom leti nôvi mertûki bodo nücani. Zdaj szí vszâki haszek vzeme pri obracsunanyi onim táblam, store je „**Prijátel**“ prineszo. Pazlivi naj bode vszâki, ár nájdô sze táksi, ki do steli na szvoj haszek lüsztvó blôditi. — Potrêbno de znati, ka szprâviscse ete dnih v-prâvdi dokoncsalo, ka lagvi na edno leto escse ne pridejo pod nôvo mero. Eto sze zâto zgôdilo, da zdaj v-lagvaj vnogo vina le'zi, stero gibati nê szlobodno.

— **Od sztâliscsa vorcanya** med vértom ino med dr'zinov, nadale od pôloobdelavcov i od te'zâkov je szprâviscsa poszlavcovoj hi'zi od minisztera notrêsní dugovány edna právde-podsztava naprêprilô'zena, stera sze do protlêta znâ za právdo posztaviti. Eto právdo-podsztavo na krâci z-etim scsémo szpoznâvati:

Ki sze nájmenye na eden mészec gvisno delo opr: viti nikâkomi vdinya, v-dr'zinski réd sztôpi. Vért i slû'zbenik v-piszmi ali z-recsjov medszebom szprâvlanye narédita.

Csi do csasza domô püscseni szoldák v-szlû'zbo sztôpi i sze potom nazáj zazové, szprâvlanye miné brezi nadomesz-

ténye. Eto sztoji na one túdi, ki pribéranyi za szoldáke ob-sztánejo. Medtémtoğa táksi szoldák, ki vszákóm leti na edno gvisno vrêmen sze za szoldáka pozvé, more sze z-vértom zgli-hati, csi nê, du'zen je namesztnika posztaviti. Ki eto vcsiniti zamidi, on je nadomesztênym du'zen. I eto sztoji na táksega, ki szamrad za szoldáka odide.

Tákse szprávlanye, v-sterom gvisno vdinyano viêmen nê vöповédano, ne valá. Kapore sumá zná bidti kakkoli mála; ki kaporo vzeme, sztém je szprávlanye potrdó i csi je pri vdi-nyani nê nacsí szkoncsano, kapora sze má v-szlü'zics zracsu-nati. Csi sze 'glibár kapora nazáj dá, záto sze szprávlanye neodvé'ze. — Táksi szlü'zbenik, ki sze na vecs mészta vdinya, more k-tisztomi vérti idti, k-steromi sze oprven vdinyo, i ovim, csi je z-tém káksi kvár zroküvo, more tó zavrñóti. — Ki táksega slü'zbenika nájmle, od steroga zná, ka sze 'ze v-drügo meszto vdinyo, zgübi kaporo i escse 40 rainskih kas-tigo plácsa.

Du'znoszt vértá: Dr'zini more zaszlü'zik vrédi návad-noga vrêmena vödati i dr'zino zdrav i zadoszta sztroskom hrá-niti. — Pazlivi more bidti, ka v-szlü'zbo vzéta v-sólo hodi-ti du'zna deca, naj rédicsno v-sólo hodi, kak tó právda zapovê, i hi'zní réd more tak szkoncsati, ka dr'zincse brezi dela müd-jênnya po vrêmeni naj szvojga vadlúványa cérkev hodi. More szkrbmeti naj dr'zina trêzen, szkrbliví i krepliví 'zitek pela. Csi stero dr'zincse obeté'zá zvön szvojega i vértovoga bina, od vrácsênnya nyagovoga sze more vért szkrbeti na eden mé-szec, i csi v-betégi vsze dobi ovak, ka nyemi potrébno, na eto vrêmen lón ne dobi. Nadala ga vért nê du'zen privszebi dr'zati. Csi szlü'zbenika beté'znoszt vértov bín zroküje, tega du'zen vrácsiti dati i vsze sztroske nosziti, csi sze pa dr'zincse szvojim bínom v-beté'znoszt szprávi, more vérti vsze zavrñóti, ka bi nyemi sztoğa kvár prihájao.

Du'znoszt dr'zine: Vszáki szlü'zbenik je du'zen dobro ino vórno opraviti vsze ono delo, na stero sze je vdinyo. Csi vérti káksikoli kvár zroküje. eto more zavrñóti i csi za nadomesz-tênnye lón nebi zadoszta bio, more zdrügoga vrêdnosztí nyago-voga domesztíti. — Dr'zina sze more hi'znomi rédi dr'zati. Brezi vértovoga znánnya neszmi níkam odidti i tak túdi ne-szmi du'ze vöosztáti, kak na tó szloboscíno dobi. Nê szlobodno brezi vértovoga znánnya pohájacse kszebi püscsati i prepovê-dano nanôcs nyemi komikoli szálas dati. Oblék, skrinjo more prihrámbi dr'zati, csi vért tó tak 'zelê. Vért, csi je vu nyam obüdjena szumlyivoszt, szlobodno blágo szlü'zbenika pred-nyim preglédne; csi pa szlü'zbenik eto nebi privolo, pregléd-noszt sze te pred vesznicskom prednyari more zgotíti; nego blágo sze more tacsasz pod spor djáti. Vérti je szlobodno dr'zino kárati i tó, kakti vértove zapóvidi szlü'zbenik more tühoma ino szpostúvanyom poszlühnoti i bógati.

Správlanye miné: Csi vért ali szlü'zbenik merjé, csi sze vdinyanye v-pravdenom vrêmeni odvê'ze; csi dr'zincse szkák-sega koli tála vdinyano delo nemre doprneszti; csi je müdlivo i csi sze dobro ne oponása; csi vért lón na vrêmen nebi steo vöplácsati; csi szlü'zbenik 'zenitjov bi szi mogo sors pobôg-sati, ka sze szledi nyemi nebi ponújalo. Vért szlü'zbenika szlobodno vcsaszi odtíra: csi krádne, csi je pijánec, csi je na 'zivino nê pazliven, csi je nepokoren, csi zgrablivní beteg dobi i csi je razbojnik.

Dr'zincse szlobodno vcsaszi vöosztópi z-slü'zbe: Csi je vért ne-milen prôti nyemi, csi ga vért na tákse delo napeláva, stero kreposzt i právda prepovê.

Vszáki szlü'zbenik dr'zinszkoknigo more meti, brezi etakse knigo nê szlobodno v-szlü'zbo vzéti niednoga, i ki tó dönok vcsini, na 25 rainszkih bode kastigani. Vért popravici v-knigo zapiszati more, kak sze dr'zincse oponásálo, i csi sze szlü'zbeniki eto nepravicsno vidi, na vise meszto sze zglásziti more, gde povóli nyagovoj vöpoprávlano bode i ete násztaj sze vu knigo zaperi.

Póloobdelavci: 'Znyeci, mlaci i drügi pólszki delavci z-ptü-himszkoga kraja vesznicsko szvedocsansztvo moro meti, brezi

etaksega szvedocsansztva prepovédano nyih na delo vdinyati Z-etaksemi delavci szprávlanye sze v-piszmo vzéti more.

Té'zák je du'zen delo, za steroga oprávlanya volo je ná-jemleni, dobro opraviti i za kvár je podgovoren.

Zvönszki dugoványi.

Vu Hercegovini dugoványi dnesz rávno tak sztoji, kak szo sztáli pred ednim mészecom. V-preminôcsem mészeci trikrát veliko bitji bilô. Pri ednoj táksoj pri-likí je 1200 törköv i 800 hercegovinancov szpadnoló.

Törce sze krôto trücajo, kakda bi nyim mogocsno bilo hercegovinancare zmiriti. Z-bojom nemrejo nikaj opraviti. Zdaj te pá z-lêpimi recsmi miszlijo nezado-volne nagucsati, naj nedo du'ze protivniki. Ete dnih od törszkoga cára znôvics edno pizmo vödáno, v-ste-rom sze hercegovinancarom obecca, ka vu prisesztnom vrêmeni nyihov sors pobogsa i ka krscesenicki nedo-vecs v-'zivinszkom rédi sztáli. — Hercegovinancarje szo 'ze vecskrát tákse obecsávanye csüli i zdaj 'ze ni-kak nescso vörvati. I záto szo nê szílñi orosjé zrók pisztiti.

Hercegovine ravnitel pasa ete dnih dvá prednyiva hercegovinancora na veliko csészt imenüvo, z-tém 'zelesvi pokázati, ka je törkom ômurno vola obdr'zati, ka je obeccano.

Ka bi vszi na mirno pôt steli sztôpiti, tó je komaj vörvati, geto niti eden sereg odnyih neká'ze volo bojne meszta povrcsti. Hercegovinancarje szo jáko prôti zimi priprávlani. Zágreba i z-drügi mesztaj bogati trszci oblék i drügo potrébno skér i blágo posilájo her-cegovinancarom.

Tak je csütí bilô, ka od tri vladnikov sztrána, kak od nemskoga, od nasega i od ruszkoga je dokoncsano bilô, kak bi med törköm i med hercegovinancarom mirovesino napravili. Eden ovoga ráto naj za mira volo med tima vojnika sztôpi i naszlêdnye eto na na-sega zavüpano, nego zdaj pá vsze tiho. Ni eden nêma kurá'zo sze zmesz mészati, ár sztoğa lehko táksa szple-tenca bi nasztánola, steroj dokoncsok niscse nevê naprê.

Vu Szerbii i vu Crnagori ete dnih sze pá k-boji priprávlanyom gibanye szka'züvalo. Zná bidti ka sze do protoletja nekaj gene. Vu drügi ptühinszki orszá-gaj nikaj sze nê znamenitnoga zgôdilo.

Od törszke granice nam edén prijátel nas eta pise: Med törszköm i med nasem országi Unna voda tecsé kak mejás. Na ovom kráji Unne m d hercegovinanci i med törki boj tecsé. Ka od etiva te eden ali te drügi naj na nasega kraje zemlé ne sztôpi, kre Unne je nasa vojszka na paszko gori posztávlane, i szoldáki nôcs-dén tak mocsno szlüsbo mája, kak da bi v-boji prôti protiv-niki goriposztávleni bili.

4-toga prozimeca na Unni je vu 12 ladjami nakla-jeno vojszka skér, 'zivis i oblék proti Novi törszkomi várasi gori pelano. Eto szo hercegovinanci zavárali i na hitroma edno 60 sze je nyih naprê popacsilo i na ednom otoki szo na ládje csakali. Kak szo törki kre otoka mimo obrodárilí, hercegovinanci szo sze sztrelájmi

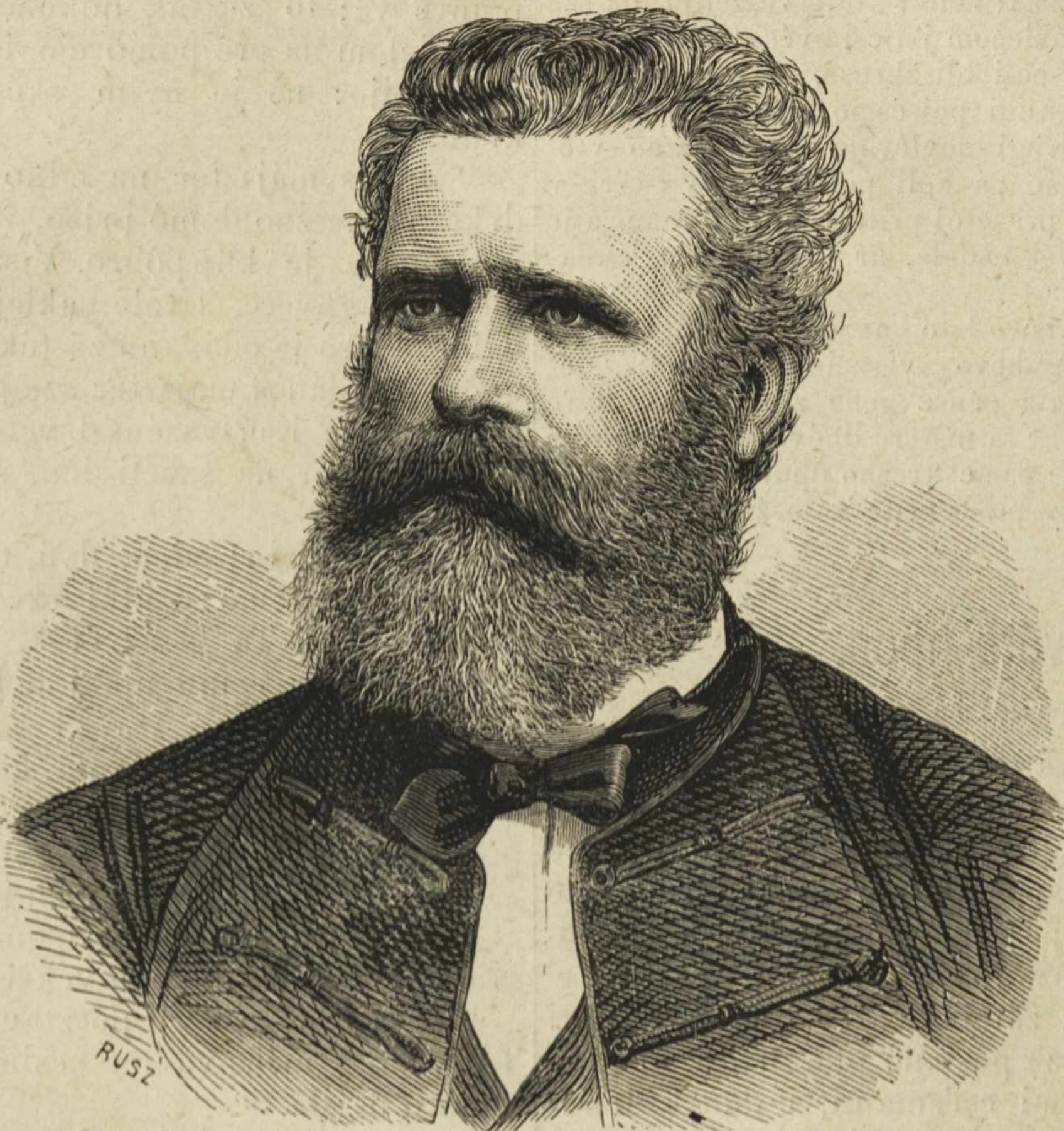
poklonili. Ali törcei szo tūdi krēdi bili i tak sze mednyima z-ednim sztreba zacsnoła. Eto sze po poldēni ob 2-ma vōr zacsnoło i do 6-te vōre vecsēr trpelo. Hercegovinanci szo lādje nē mogli od tōrkōv vkraj vzēti. Tōrkōv je edno 500 bilō. Hercegovinanci szo szkrita meszta sztrełali; od nyih szta dvā szpadnoła i 15 szo ranyeni; od tōrkōv je 20 szpadnoło i vise 100 szo ranyeni. Tōrci szo sze na lādaj nē szkriti mogli.

Pred nisterimi dnēvi tōrci — nē znati z-kák-sega zroka — szo prēg Unne na nasem krāji na ednom brēgi sztojēso szoldacsko hrāmbo sztrēłali, pred sterov sztojēcsemi drevji golombisje szo vnōgo vēk szpotrli i malo zfalilo ka bi eden golombis szkoro szobocskomi Kirbisch Károly kaplari v-cselo vdaro, da je nyemijáko blizi fūcsko kre gláve. Pri toj priliki je ednomi vérti golombis na dvori sztojēcso kravo bujo.

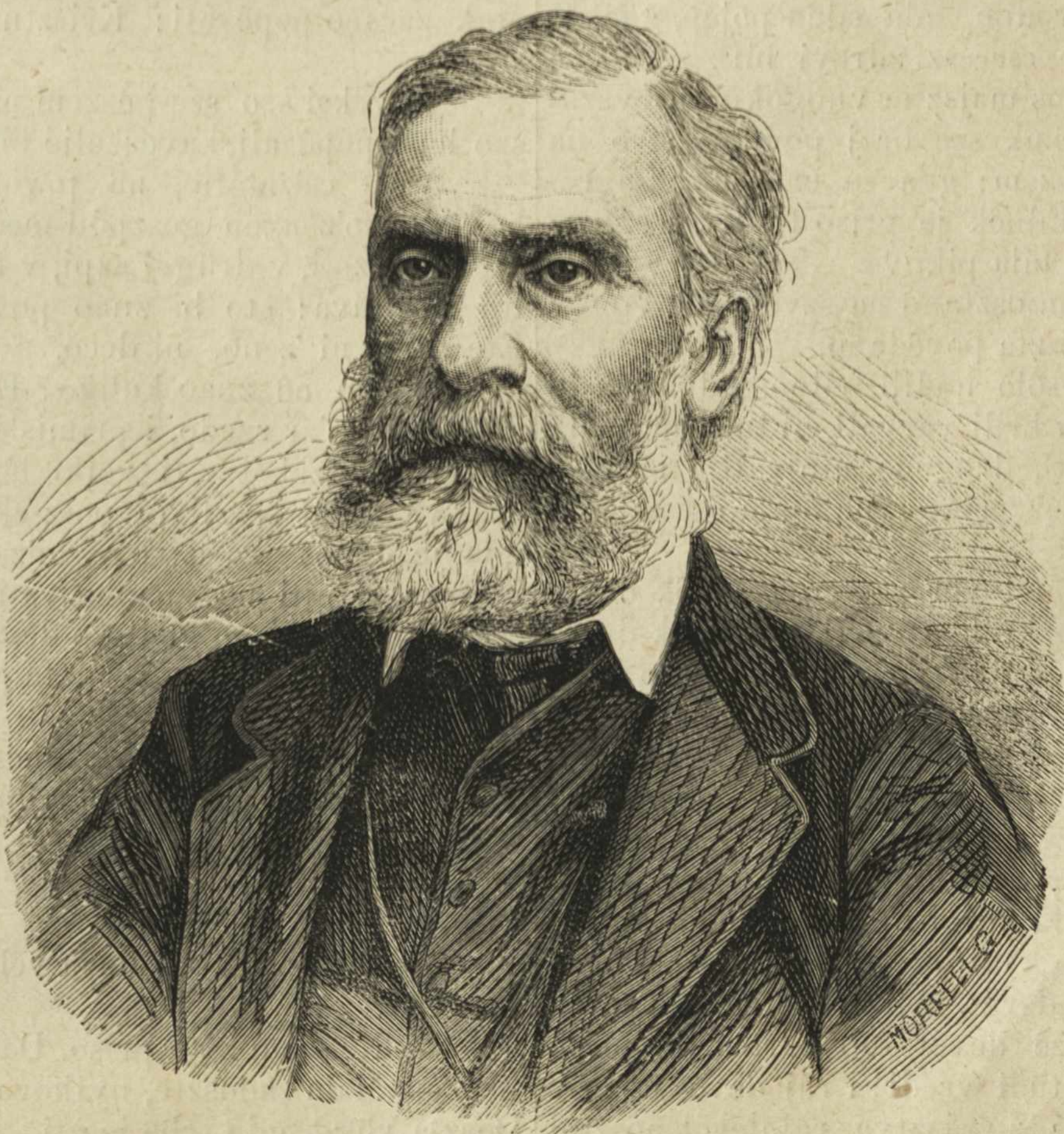
Prinazje veliki mraz. 'Zivis je jáko drági.

Ravnitelje országa.

Z-etim sze itak dvā minisztera poká'zeta v-képaj od „Prijátel“-a. Obadvā szta z-prvlēseg; miniszteriuma, steri je bio od právoga sztrána zabráni. Etiva szta csészť szvojo nadu'ze obdr'zala v-tom zdásnyem Tisza-miniszteriumi. Eden je miniszter vadlūványa i obcsinszkoga vcsenyá dugovány. Eto csészť zdaj Tréfort Ágoston noszi, eden jáko vucsen i pameten cslovek. Pod nyagovom ravnitelnoszti sze je vu országi vcsenyé krōto na prēpomoglo i vōrjemo,

Szende Béla.

Tréfort Ágoston.

ka vu prisesztnom vrēmeni v-etom táli sze escse vecs zgoti; ár szamo v-táksem országi sze pascsalivo, száksem dugoványi razumlivo lūszťvo nájde, gde vcsenyé nē zapūscseno. — Tréfort je vu Zemplēm-vármegyōvi, na Homonni 1817-moga leta rodjen. 'Ze vu 1848-mom leti pri miniszteriumi csészť noszo; szledi sze je naprēpomáganya vérszva dugoványi szkrbo. Gda szo sze vrāta szpráviscsa itak odprlé, je zaposzlavca odebráni i do eti máo na szpráviscsesj edno i to drūgo krajino nameszťcsávo. Na zdásnye szpráviscsa od Sopron városa poszlan.

Szende Béla je miniszter od domobrānitela dugovány. Gda sze vu 1867-tom leti med Vogrszkom-országi i med Auszťriov jedinanye zgōdilo, z-Becsa szo escse szledi dōnok vszigdār skrlivo prōti nam glēdali, miszľivsi, ka sto zná, nakōj szi vōgri glavé terejo. Zāto je cseresz pomali slo znezáj posztávlanyom honvédvojszke. Od togo szo v-Becsi niti nē csūti steli. Vu országi sze pá 'zelēnye vszáki dēn bolye zgłasüvala nē honvéde, nego szpominavsi vogrszko vojszko. Eto je itak vecs bilō, Te szo sze honvédje goriposzťavili i po Andrászy-i je Szende Béla domobrānitelszťva dugovány ravnanye v-rōke dōbe, i 'ze tri lēta eto csészť noszi. Szende je v-Krassóvár-megyōvi na Lugosi rodjen. V-1848-mom leti kak honvéd do Világosa sze za domovino borio i on je tūdi eden z-oni, ki szo prvi bili na būdinszkoj szteni, gda je eto meszťo od protivnika vkraj zēto.

Szvēti-dén.

Szvēti-dén je lūbēznoszťi szvētek. Nigdasnya návada, ka deca na ete dēn csáka dār dobiti. Na ete dēn sze vnogo pēnez potrosi. Sziromák tak

kak bogátec ne zamüdi szvojoj deci nekaj zapoveszelnyêne küpiti. Z-timi máli lidmi sze ti veliki tüdi veszelijo, da sze na szvéto-nôcs v-hi'zo posztávlenom jelicsi zvêcse z'vuzgéjo, i na véke gorzobeseno deci v-ocsi bliszkecse, na stero sze radoszt obüdi. Ti veliki szí tüdi poiscsejo razveszeljávanye; ti edni z-orejami rogácso, drügi olovlévajo i prisesztno vrêmen proroküjejo, te véksi táo pá koli polnôcsi sze v-cérkev pascsi. Táksi tüdi szojo, ki pri etoj priliki, kákse comprnije delajo. Nego tó csedén cslovek nedela, ár je comprnia, csalarija li norüja.

Szvêti-dén naszedüje nôvo-letó, na ete dén pá ti veliki lidjé csákajo dár dobiti za nyihovo „veszélo nôvo leto“ 'zelêne. Ete dén sze tüdi doszta pêneze gene z-edne rôke v-to drügo. Potom prido tri králi i za nistere dnêve pá sze odprêjo fassenka vráta. Ki de pazlivi pamet trezno obdr'zati i de znáo na zdrávje szkrbmeti, taksega poszt nede 'zalosztüo.

Na szvéto-nôcs.

— Prepovedávka. —

V-ednom velikom vársi 'zivo je eden szíromák csi'zmár, ki sze nikak nê mogo obogatiti szvoj: mestrie. Pa lidjé szo szí nê zgucsali, ka nadale nedo csi'zme noszili; niti obsina nê zapovêla, ka potom csi'zme sze moro za polcêno odávati; csi'zme je pa jáko dobro napravo, szami küpci szo sze tô'zili, ka ne morejo raztrgati, ka on ednok zasije; zátoji doszta bilô, ki szo pri nyam dáli delati, vszi szo posteno placüvali, ni eden nê odszkocsa neplácsanimi csi'zmami, i dönok János majszter sze nikak nê mogo obogatiti.

Záto je János majszter nê znáo k bogásztvi pridti, da ga bôg tak csüdnó oblagoszlova, ka sze nyemi vszákó leti edno dête narodilo, gda eden pojep, gda pa edna deklina i vszi szo cseresz zdravi bili. — Bôg o moj! — zdühávo je János majszter vnogokrát pri vszákó nômom prisaveci, kak sze broj povno'zinávo na sêszt, na szedem, na oszem; gda za etim dugim rédom'ze piknya pride? Ednôk je priso te devéti; 'zena je mrla; i potom je tam bila piknya.

János majszter szam osztano na szvêti zdevéterov decôv. Z-etim je jáko doszta povêdano.

Dvâ-trjé szo 'ze v-sôlo hodili, ednoga-dvâ trbelo vesiti hoditi, drügoga na krili varvati, hrániti, mocsnik kühati; ednoga oblácsiti, drügoga mujvati i na vsze szprávlati. Eto je, szlatek priátel, nê mála csêszt; naj szamo szküsáva stoj.

Gda je trebalo obütel vörezati, na ednôk devét obütelov! gda je trbelo krüh vrezati, na ednôk devét falátov, gda je trbelo posztílati, na ednôk je cê'a hi'za od dvér do okna edna posztela bila naphana z'êksimi, ménsimi, plávimí, csrnkasztaí glávami.

— Bôg o moj, da szí meoblagvszlovo — zdühávo sze vnogokrát te pobo'zen rokodelavec, gda je vcsászi prêg polnôcsi na péni poplat kuko, ka nyemi naj mogocsno bô toliko dús tela hrániti i gda na ednoga gda nadrügoga sze szkricsó, csi sze nisteri vszehni nê dobro oponáso. Rávno devét. Ali záto hvála bôgi, na to'zbo nêga zroka; vszê devét szo zdravi, krepívi, dobri, lêpi i zalôdec je tüdi vrédi; i ráj devét falátov krüha, kak eden gla'zek z-vrásztva, ráj devét posztel v-ednom rédi, kak mednyimi edna skrinja.

Nikso volo szo nê meli János majsztera deca na pomrênye; tó 'ze tak dokoncsano bilô, ka vszê devét sze zdelom na prê pomorejo, i szvoje meszto níkomine odsztôpijo: nê je nyim skôdo de'zd'z, sznêg, szühi krüh.

János majszter na edno szvéto-nôcs je od vnogo drkanya keszno domô priso, zgotovim delom je hodo i malo pêneze je vküppôbro. V-száksoj vulici je vido pozlacsene ágyecec, sztole naklajene z cukra na právlene babie, stero je odávano za táksó deco, stera sze dobro oponáso. János majszter sze je premislávo, jeli naj ne küpi nekaj? Ka? vszém devét? Tó de doszta. Nê; küpi on táksi dár na szvêti-dén, steromi sze vszi bodo veszelili.

— No deca: eden, dvâ, tri, stiri: vszi szte tü? — pito je pri domô pridki szvojem. Znáte, ka je dnesz szvéta-nôcs? Tó je szvétek. Veszeljávajôcsi szvétek. Dnesz vecsér nemo nikaj delali, nego vszi mo sze veszelili.

Deca sze tak radüvala, ka sze dnesz moro veszeliti.

— Li pomali, kapa csi vasz na vesim na edno lêpo peszem, stero jasz znam.

Tak szo ga proszili, naj je navesi.

— Csi te sze dobro oponásali. Potom u orete vréd szíôpiti. Tak ni, steri je véksi na prê, ménsi nezáj.

Tak je vsze vréd posztavo, kak orgelszke'zvegle. Te 'va naj ménsiva na ocsin kolenaj i narocsáj szta meszto najsla.

— Zdaj tiho bojte. Jasz mo na prê po pévo, vi pa za menom.

János majszter z-gláve zeléno kapico dolidjao, i etak zacsnó popêvati: Krisztus je dnesz na szvét priso...

Ti véksi szo sze peszem na hitroma navesili i tak szo lepô popêvali, kaveszeljé bilô poszluhsati.

Vise csizmára, na prvoj prezdignyenici, eden bogat, neo'zenyen goszpôd meo sztan vu devét hi'zaj: v-ednoj szidi, v-drügoj szpi, v-trétjog dohankadi, v-strtoj obedüva: sto bi znáo povedati na kój ove nüca? Ete nêma ni 'zeno, ni deco, nego meo je to'iko pêneze, ka je szam nê znáo keliko? Ete bogat goszpôd rávno v-oszmoj hi'zi szedo, i primislávo zakój nêma 'zmajha jesztvina? zakój v-ti velki lêpi hi'zaj nêga zadoszta zráka? zakój brszlivoj poszteli mirnoga szehna nêga? gda je János majsztrove hi'ze peszmi glász zacsnó. Zaprva je niti nê vpametivati steo, miszlivsi, ka sze 'ze dokoncsa, nego gda szo desztikrát znôvics zacsnóli, te szo ga csemérje na poplate posztavili. Doli je odiso csi'zmári.

Rávno szo peszem dokoncsali, gda je dveri ôdpro. János majszter szpostüvanyom z-tri nogács sztolcseca gori sztano.

— Vi szte János majszter te csi'zmár, jeli bár? — Pito od nyega te bogátec.

— Jasz szam, nyihova velikoszt: eden pár csi'zm' za ovêo?

— Nê szam záto priso. Da doszta dêc máte?

— Mam zadoszte, nyihova velikoszt, mále i velike. Doszta vüsz, gda trbê jeszti.

— Escse vecs vüsz, gda popêvajo. Csüjte János

májszter, jasz vam szrecso ponüdim. Dajte meni edno z-vasi dêc, jasz ga za szina vzemem, gorigazhránim, hodode z menom pôtüvat v-ptühinszke országe, bode goszpôd' ove de pomágo.

János májszter na té gucs tak glédo, da bi sze zoszago: tô je velika récs bila! edno dête za goszpôda djáti. Za kój nebi dao? Kakpa ka tá dá! vém je tô velika szrecsa.

— No zaberte frisko od nyih ednoga; potom hodmo.

János májszter zabérati zacsno:

— Eto je Pavel. No, toga ne dam. Ete sze dobro vcsi, ete more dühovnik bidti; ta drüga je deklina, deklina nyihovoj velikoshti nê trebê; Ferencek: ete mi 'ze v-mestriji pomága, brezi toga nem'rem bidti; Jancek: vis, vis, té je pa na moje imé krsztsen, nem'rem ga tá dati; te máli Jô'zek: on rávno tákso formo má, kak nyagova mati, tak da bi li nyô vido, pa ka té nê du'ze pri hi'zi bio? No zdaj pá deklina naszledüje, tô je nikaj; te je v-rédi Klosek. Toga je mati náj ráj mela; szirôta 'zenszka v-zémli bi sze obrnôla, csi bi toga tá dao; no etiva dvá sztapa escse jáko máliva, ka bi 'znyimazacsno.

'Ze je dokonca priso, i nê je znao ni ednoga zebati, vém on vszákoga jáko lübi.

— No mlájsi! zaberte vi ednoga; steri scsé bidti veliki goszpôd, v-kocsüjaj sze voziti? No gúeste; ki scsé bidti 'naj na prê sztôpi.

Na tô sze deca ocsi za hrbet potégnovsi, ki za rokô, ki za ledernisörc pôpadno i sze szkrivo od goszpôda. Zádnyis János májszter nê mogo du'ze presztáti, na deco sze nagno i jôkati zacsno z-dêcov vréd.

— Nem'rem, nyihova velikoszt, nem'rem. Naj proszijo drügo kajsté, ali dête szvoje nem'rem nikomi dati, csi szo od bogá 'ze meni dáni.

Na tô je te bogátec tô pravo, csi nescse nyemi edno dête dati, naj za nyagovo volo koncsimár toliko vesini, ka naj z-decov vecs ne popêva i zatô naj primlje odnyega jezero rainskih.

János májszter nigdár nê vido táksi pizani papir.

Goszpôd je odiso v-szoje hi'se grzdit sze, János májszter sze pa li csüdivo. Nikak nyemi nê méra dalo, ka on zdaj more tüho bidti, niti je nê delati znao. Tô ga jáko szvadilo, z-pesznicov na pén vdaro, sztolec tá brszno, popadno to banko i be'zo gori k-goszpôdi.

— Nyihova velikoszt! naj pêneze nezáj zemo, naj ne'do moji, ali naj jasz te popêvam, gda sze meni vidi; ár tô od jezero rainskih vecs vrédno.

Z-tém je banko naszto polo'zo i be'zoje k szvojem, zrédom vszákoga obküso, v-réd je ji posztavo, med nyé sze szeo i z-csisztoga szrca szo znôvics zacsno: Krisztus je dnesz na szvét priso... I tak szo veszéli bili, tak da bi ta velika hrámbsa nyihova bila.

On pa csida je bila ta velika hrámbsa szamjedinen hodo v-ti devét hi'zaj i premislávo, ka stoj nájde v-tom grzdlivom szvéti na veszelnyé.

Mládi goszpôd, Poteknyenik.

— Prepovedávka. —

(Konec)

Potom szo 'zupo noszili gori. Goszpodicsina Gédrtaj meni ponüdíla eden tanyêr 'zupe, — nemogôcse bilô meni tiszto od nyé kraj vzéti. Ona escse nê mêla 'zupe. Te je pá bilô nanizávanye na 'zupe, i jasz szam 'ze naprê znao, ka tô prokletno nanizávanye lagvo vövdári. Zôto szam szilno proszo lêpo Gédrtaj, naj to 'zupo szebi obdr'zi, i proszécsi szam nyê glédao vu lêpe, szíve ocsi, ali na tanyêr nê, i rávno sze je te ta vrôcsa 'zupa vu Gédrtino krilo i na gvant vö vlejála, gda szam pa jasz 'zupo hitro nazáj potégno ovadrüga polojna sze je vu mojo krilo, na sztolno briszacso i nagvant razlejála. Bra tôszko szva sze raztálala na 'zupi. Nigdár nepozábim-i tak pômlim, dabi sze dnesz zgôdilo. Rakova 'zupa jebíla. Moja Gédrtaj odisla od sztola. Medtém toga szo sze mi lacse parile od 'zupe; meszto sztolne briszacse szam szí sztolnice kikél zvézao na pruszlesnyo gomb lüknyo. Gédrtaj szí je drügi gvant oblêkla. Nazáj pridévsi szam jezero odpüscsênya proszo odnyé, tak lepô, kak szam li znao. Vesaszi, kak szam vido, ka sze sznehé, szam pá dobrovolô dobo. Od sztaranya rosznatni obráz szam szí zbriszao, dá sze razmeti, ka nê z-rokami, nego z-'zednim rôbcom. Ali té neblá'zen rôbec! — Prigodo tinte szam 'ze pozábo, da odtiszti mao szo sze 'ze znamenitêsa dela zgôdila z-menom Roznatni obrász szí doli zbriszavsi, szam ga tak za mazao, z tintov, ka gda szam rôbec v'zebko nazáj djao je cêlo tüvárstvo tak na méne glédalo, tak dabi csrnka vec grátao z-méne. Znôvics pá velki krics i szmê nasztano. Docajta szam jasz — za volo priaznivoszt-tüdi kricsao, ino sze szmehao, dokecs szam nê vu pamet zéo, ka sze 'zenszke od mojega tintavoga obráza bojíjo.

Szamo szam zdaj prevido, za káksega norca me je napravo 'zépni rôbec, káksi szaglívéc morem jasz bidti. Zoszagavsi i pascsivsi sze, szam gori szkocso od sztola, ka bom vkühnyo bê'zao muivat sze. Te szam pa sztolníco, to neszrecsmo sztolníco, stere kikél je vpruszlekovo lüknyo zvézani bio, za szebom cukno. I vsza tanyêr, pecsénye, saláta, gla'zi, no'zi, rasoske, pehár ribe, govenszko meszô, 'zlice, szolnice i z-velkim rogátom vsze za menom doli szpadnolo, tak dabi vsze odnorelo. Gosztjé szo z-odprêtimi vüszdami szedeli, vidivsi vsze to lêpo jesztvino, doli z-sztola preminôti, vnôgi szád, na steroga szo vnôgi 'ze brüszili szkrivomá zobé. Vu zacsétki szam za compernio dr'zao; gda szam vido, ka vszáka szklêda, tanyêr za menom be'zí, dokecs goszpon sztríc z-oböma nogama na sztolnico neszkcósi te sze je sztolnice kikél vövtgrno z-pruszlekove lüknye. Jasz szam pa sztrasno bê'zao, ali nê vkühnyo, nego doli po sztubaj, prêk po czeszti domô vu szvojo hi'zo.

Stiri tjedne szam sze prednikim nê szka'züvao. Od toga vrêmena szam szí nê vecs miszlo na'zenitev brezi bolenyá gláve, i nê vecs na veliko tüvárstvo brezi onoga, ka me trêslíka nê zgrábíla.

Pripovedávaj drági moj stitel, mojega trplênya prigodo, tvojim pajdásom i bratom nadale. Jasz sze

zda j szam szmehém na szvojoj neprílicnoszti. Ali moja prigoda escse déndenésnyi mladéncom csi nê na példo, dônk na pazko i navcsenyé szlú'zi.

Morávszky F.

Razlocsne glászi.

1848-om leti od vogrszko správicsa v-právdi vöpvédano, ka ki za odszlobodnyêne domovine tekôcsem boji za delo nepri-licsen obsztáne, országi du'znoszt bode pomágati tákse. Da je bój mino, od eti pomáganye potrebuvajôcsi szamo gde nekaj nisteri dobo. Od eti sztárik vojnikov szo sze nájprve v-nájvisisom meszti szpominôli, gda od kralá i od kralice — pripri-liko koronüvanya od országa na znamêne radoszti i podlo'z-noszt 100 jezér zlátov porôcsen dár je za honvéde darúven. Eta suma sze te raztálala. Szledi od szkrágnýega lëvoga sztrána za honvéde velika suma vküppobrána. Z-ete sume eden lêpi hram eti v-Budapesti goriposztávlen, v-sterom 60 sztári honvédje szo vszegom podvorjeni. Eta obramba má 30 jezér rainskih gotovi p-nêz i z-eti pêne z'zója sze sztroski placüjéjo. Zvôn toga po drügoj poti itak edna velka suma za honvéde vküpszprávlana i od etec tüdi vnôgi pomôcs dobijo. Ete dnih pa od szpravicsa za obrambo-honvéde je 45 jezér rainskih na vöplácsanye povoljeno.

— **Med'zimurjanci** k-szprávicsi poszlanom pizmi pro-szljó, naj sze nyim pôvanye dohána dopüsztij. — Z-mo-nostra nam pa pisejo, ka modincsarje tüdi 'zelejo dohan pôvati. Vu Modinci pripovani dohan jáko glászni bio; po 48-om leti je pôv propovêden. Sztoga sze lêpi dohodek trô-stajo záto scsájó pá pôvati, csi molbeno-piszmo za dopüs-csenêne od minisztera pêne poszlühnyeno bode.

— **Vu Debreceni** pred dvôma tjédnoma 5 razbojnikov sztalô predsodbenim sztolcom. Mednyími te prednyi Dobos Gábor i eden pajdás nyagov szta na gorobésenye, te trétji na 15 lét na naj'zmetnéso vôzo obszójeni. Dobosa szo pitáli, jeli 'zelé víse sze molíti: Zakój bi tô delo — odgovoro je — prve ali szledi konec tak tô bode.

— **Z-Bosznie** od zacsétka boja 25 jezér lüdi 32 jezér 'zivínov na nas kraj prislo. Ete hráníti doszta dela dá. Ti velki 10, deca 5 krajcarov dobi na vszáki dén. — Za szíro-máke v-Budapesti od kralice 2500 rainskih darúvano. — Vu Beregvármegyövi Verbászi szo v-cérkví szvécsó vgasznoti pozábili od stere je ogen vövdaro i cérkev (pocim-prana) dotéo pogorela. — Vu Dalmácii v-Zári eden z-Budapesta rodjen 22 lét sztar szoldák ednoga szvojih paj-dásov môro i za kastigo je goriobésen. — V-Baranyavár-megyövi vu Vaiszli poste-csésztnik 'zeno knyénói materi poszlo, on pa tecsasz domá 7 lét sztaró csér, 4 lét sztaroga pojbeca i 9 mészecov sztaró deklicsko zagrlo. Tak právi ka velka nevola ga pretiskávála. Zda j csáka szôd. — Vu Zala-vármegyövi vu Pórszombati eden 24 létsztar decsko za 10 stüc vina v-tom naj véksem mrázi do téo bôsz po ceszti dvakrát szemtá sô. Vészih prednyari do kastigani, tak szo vrédni, ka szo zamüdili one naprévzétí ki szo zrok etoj grdoj szpáki.

— **Z-nôvim mertükom** sze lüszto etí prinasz jáko doszta nevôliva. To naj vecs lüszto nôvim-mertükom niti nevê iména. Sto posztárom mertüki proszi nekaj: táksega nêga, od-govori nyemi stacunar ali drügi odajec. Doszta gucsa, kricsa; vszáki sze tô'zi, ka je znorjen i kak sté sze mantrá, nemre sze vcsedniti, ár sze nôvoga mertúka razlocsek od toga sztároga mertúka nê návcso. Dekle, szakacsice, i drügi, ki kaj kúpíti scséjo, od nôvi mertükov tabello v-rôkaj noszjío i tak sze te nikak dônok szpôtijo.

— **Od goriposztavlanya** vogrszkoga banka i od poszebne váme tanácsivanye sze ete mészec 3-gá eti v-Budapesti zacsne i zatoga zroka volo trijé miniszterje z-Becsá k-nam doli prído. Tak je csüti, ka vogrszki szamosztálen bank bode gori-posztávlen i za tô more Vogrszkország od poszebne váme od

povedati. Za mênse dámo to vékse. — Tô tüdi sze glászi, ka Simonyi miniszter trstva dugovány sze povrestí szprávla csészst szvojo. Nede dugo, ka sze vözvê jeli glász isztino gucsi.

— **Velika neszrecsa.** Vu Bremerhaveni kre môrja le'zécsem nemskom brodárszkom váraši, pred dvôma tjédnoma rávno gda sze vno'zino lüszto na potüvanye szprávlalo i na sza-pôtni-hajôv sze pascsilo i gda szo od szvoji prevájacsóv szlobô jemali, te szo tüdi eden lagev na hajôv szprávlali, nego gda szo lagev szkô dolikotali, zdigácsom sze je zrôk szklezno i na zemlo szpadno. Sztrasen trézk zacsüti bi i to vno'zino lüszto tálêhnolo, tak da bi edna neovidnyena vüsztá tá odpihnola. Escse malo prve gucsécse i szmejécse lüszto szém-tam raz-trgano le'zalo. Tak da bi stoj nogé, roké, glavé i drüge tále cslovecséga têla rasztoro. 200 lüdi eti szmrt najsló i vnogi szo ranyeni, kominogô, komi pa rokô trbê odszekati. — Ka je to zroküvalo? Ednoga csloveka vraj'ze mislenye. Ete cslovek, po iméni Thomas, eden lagev sztáksim blágom dopuno, stero od sztrelnoga prahü vékso môcs má, i med eto blágo v-lagvi edno vöro naléko, stera sze tak poprávila, naj k-ednomi gvis-nomi vrêmeni zhamricsom na edno skér vdári i z-tém sze prászk zgodi. Da je te 33 kilogram'zmeten lagev nakle szpadno, hamrics je vdaró i neszrec a sze zgodila. Thomas nikaj nê vredno vnogo blágo na veliko sumo zagvüso i tak vözracsunó, ka gda bi hajôv na morji bila, hamrics bi te vdoro i hajôv, lüszto, blágo i vsze bi preislo, on bi pa pêneze, kak te náj postenési zaszlú'zic gorivzéó. Thomas vidévsi to veliko neszrecso, szam szebé v-glávo sztrêlo. Tak dugo jedô-nok 'zivo, ka nyagovo peklénszko delo ovado. V-preminôcsi letaj stiri hajôvje szo tak présli, ka nigdar odnyi nikaj nê zacsüti bilô. Ete je tüdi Thomas szvéta szpravo i potáksem obogato.

M á l i v é r t.

Zdásnya zíma je jáko neporédna. Preminôcsem mészeci na hitroma veliki mraz prislo. Na Dünaji hajovje szo komaj od léda vujsli na nyihovo zimazko meszto. Szledi je szneg szpadno, ali za nistere dnêve jük podpino i vsze v-ednoj vodi plavalo. Szvétí dén 'ze nê najso sznegá. Pred nôvim letom z-novics mocsno zmrznolo i na dén nôvoga leta szpádnyeni sznêg hi'ze, vulice zbelim prtóm pokrio.

V-országi, kak sze glasüje, szétve vszepovszéd dobro sztojio. V-nisterom meszti, kak ni'ze Böltinec, pri Egerszegi i pri Máloom-Celi cservjé szétvi korén odgrizávajo i tak veliki kvár zroküjejo, ka nisteri vért de mogo na protolje gororatií z-járnóm poszêati. V-drügi mesztaj pa csi zíma szledi ne zro-küje káksi kvár, 'zétva zná dobra bídti. Szamo ka tô escse jáko dalecs.

Vértovje moro vecskrát v-pôle poglednoti i de nekaj mogocsno pomocsti, eto ne trbê zamüdíti.

Krma vsze bolye zacsne szvalivávati i vnogi vért racsu-náva dnêve, kak dugo de escse stalno poláganye trpelo. Vnôgi vért szí szlámov more pomágati, ali ka 'zivína szlamo naj rada jê, tô tak trbê szprávití, ka sze szlama za szecsó zré'ze.

Te szeszecska v-edno lado sziple ali nê na ednôg, nego vecskrát i ka sze notri sziple, more sze dobro poklacsíti i z-vrêlov vodov namali polejátí, tô sze toliko krát more tak djátí, dokecs sze lada dopuni, te sze more pokrití. Za 20 ali 30 vör, gda sze szecska paríti zacsne, dobra je za poláganye. Táksó szecsó 'zivína rada jê, ár je mehka grátala i dober 'zmaj dobi. Escse bogse, ki zeléno krmo má, ka sze eta tüdi za szecsó zré'ze i z-ete 50 kilogramov sze med 400 kilogram szlamene szecske zmêsa i potáksem sze v-lado szklácsi, kak je víse povedano.

Protolesnye delo pomali príblízáva i záto vszáki vért sze zdaj szkrbi, ka sze núcana skér poprávi ali sze nôva narédi.

Podgovoren réditel: **Agustich Imre.**